

In memoriam: Terttu Nupponen 24.1.1947–7.2.2019

Sosiologi, valtiotieteiden tohtori Terttu Nupponen kuoli pitkäaikaiseen sairauteen tämän vuoden helmikuussa. Hän oli merkittävä yhdyskuntasuunnittelun tutkija, joka uransa aikana ehti tarkastella monia muitakin aihepiirejä. Siilinjärvellä agrobiologi-isän ja opettajaäidin tyttärenä syntynyt ja siellä koulunsa käynyt nuori Terttu Nupponen alkoi kirjoittaa ensin Kuopiossa ilmestyneeseen lehteen, sittemmin muualle. Hän aloitti opinnot Turun yliopistossa valtio-opissa mutta päätyi sosiologian opiskeluun. Yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkimus vei lopulta voiton kirjallisesta viehtymyksestä ja määrittäi työuran kulun.

Terttu kuului suuriin ikäluokkiin, jotka vasemmistolaisten aatevirtausten pohjalta alkoivat 1960-luvulla kyseenalaistaa sodanjälkeisen yhteiskunnan rakenteita. Katarina Eskolan vuonna 1968 toimittamaan Huutomerkki-pamflettiin *Miesten maailman nurjat lait* sisältyvä kirjoitus eritteli sukupuoliroolien merkitystä suomalaisissa puolueohjelmissa. Tarkastelu oli tasapuolista, radikaaleja saattoivat olla käsityksissään yhtä hyvin porvarit kuin sosialistitkin. Tekstistä tunnisti kirjallisesti rohkean ilmaisijan: ”Alusta tähän”. Suomalaisen tasa-arvokeskustelun historiallisen kaaren otsikointi ei ollut kaikkein tavanomaisin.

Työsarka akateemisen maailman ulkopuolella alkoi seutusuunnittelun tehtävistä Porissa, josta matka jatkui 1980-luvun lopulla jatko-opintoihin Jyväskylän yliopiston sosiologian laitokselle. Terttu oli kiinnostunut rakennetun ympäristön tutkimisesta, mikä oli sosiologiassa tuolloin uutta ja vieroksuttuakin. Virikkeitä kriittiseen tarkasteluun antoivat esimerkiksi ranskalaiset Paul Rabinow ja Michel Foucault, kannustajista Terttu muisti aina mainita esimerkiksi Tarmo Koskisen. Ystävystyminen samasta aihepiiristä kiinnostuneen Leena Eräsaaren kanssa johti tutkijoiden loppuun asti kestäneeseen ajatustenvaihtoon.

Terttu syventyi Porin ajalta juontuneen aiheensa käsittelyyn täydellisesti ja työsti liseniaattityön käsikirjoituksen muutamassa viikossa. Opinnäyte *Parhaalla tavalla ja kaukonäköisesti. Tapaustutkimus Kokemäenjokilaakson aluesuunnittelun viriämisestä ja intresseistä* valmistui vuonna 1992. Aluesuunnittelua vallankäyttönä tarkastelleessa väitöskirjassaan hän tarttui Suomen rakentamisen kannalta keskeiseen aiheeseen, seutusuunnittelun alkuun. Samoihin aikoihin todettu syöpä ei Terttua lannistanut, ja väitöskirja valmistui

vuonna 2000 otsikolla *Arkkitehdit, sota ja yhdyskuntasuhteiden hallinta. Alvar Aallon Kokemäenjokilaakson aluesuunnitelma tilansäätelyprojektina*. Tutkimus keskittyi Aallon persoonan ja teosten sijaan laajempiin yhteiskunnallisiin kehityskulkuihin. Se osoitti, millaisissa olosuhteissa seutusunnittelu virisi ja kuinka aloitekykyinen ja lahjakas arkkitehti – Aalto – kykeni aikansa ilmiöihin tarttumaan. Perinpohjainen ja tinkimätön väitöskirja on Aalto-tutkimuksen parhaimmistoa, mutta myös lähestymistavaltaan poikkeava. Työn toivoisi saavan enemmänkin arkkitehtikunnan ja muiden suunnittelijoiden huomiota.

Väitöstyön jälkeen Terttu tutki eri hankkeissa 1990–2000-lukujen lähiöprojektien sisältöä ja työskenteli sittemmin jonkin aikaa tutkijana Etelä-Karjalan Instituutissa Lappeenrannassa. Muutettuaan 2000-luvun lopulla Helsinkiin hän löysi uuden työyhteisön omimmalta alueeltaan, silloisen Teknillisen korkeakoulun yhteydessä toimineesta Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksesta. Sen hankkeissa saattoi käsitellä arkkitehtiprofessiota, ilmastonmuutosta, yhdyskuntasuunnittelua ja lähiöiden kehittämistä. Työsuhteestakin tuli vihdoin jatkuva. Viimeinen hanke ennen eläköitymistä käsitteli yhdyskuntasuunnittelijoina toimivien arkkitehtien asiantuntijuuteen niin sanotun uusmanagerialismin (NPM) myötä kohdistuvia muuttuvia odotuksia ja vaatimuksia.

Terttu oli intelligentti ja lämmin, keskusteli mielellään ystäviensä kanssa ja pysyi sosiologialle uskollisena elämänsä loppuun. Saada asua suomalaisen asuntorakentamisen ja -rahoittamisen mallitalon nurkkahuoneistossa Helsingin Maunulan asunnossaan oli hänelle politiikkaa sanan laajassa merkityksessä. Viime vuosiaan palvelutalon ympärivuorokautisessa hoidossa hän sosiologina tarkasteli kriittisesti ja kykeni asettamaan saamansa julkisen palvelun aina yleisempiin yhteyksiin, kivuista huolimatta. Hän oli onnellinen myös löytäessään uuden keskustelukumppanin maahanmuuttajataustaisesta hoitajastaan sivistyneen kirjahyllynä äärellä.

Leena Eräsaari, Marja Heimala-Pelkonen, Hannu Kurki, Markku Norvasuo, Sari Puustinen ja Tuomo Särkikoski. Kirjoittajat ovat Terttu Nupposen työtovereita ja ystäviä.